

Keskkonnaministri määruse „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on vajalik paikse heiteallika käitaja tegevuse registreering, registreeringu taotluse, tõendi ja aastaaruande vorm ning aastaaruande esitamise kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse § 80 lõike 2, § 82 lõike 3 ja § 128 lõike 2 alusel.

Atmosfääriõhu kaitse seaduse (edaspidi *AÕKS*) kehtestamisega 1. jaanuaril 2017. a jõustusid uued õhusaasteloa künnisvõimsused ja künniskogused. Õhusaasteloa künniseid on tõstetud põhimõttel, et loa omamise kohustusest vabastatakse tegevus, mille korral keskkonnaohtu või -riski tekkimine on vähetõenäoline. Tegevusega kaasneva keskkonnariski väiksema ulatuse tõttu on riigi sekkumise vajadus samuti väiksem. Seega on põhjendatud rakendada asjakohaste lubade menetlemisel lihtsamaid ja isikuid vähem koormavaid lahendusi. Selleks jõustub 1. jaanuaril 2018. a AÕKS-i 4. peatüki 1. jao 1. jaotis, mis käsitleb paikse heiteallika registreeringut.

Loa omamise kohustus asendatakse lihtsama menetlusega – registreeringuga, mille täpsustavaid nõudeid käsitleb eelnõukohane määrus.

Registreeringukohustusega hõlmatakse kolm tegevusala: põletusseadmed, tanklad ning sea-, veise- ja linnukasvatus. Registreerimine on vajalik, kuna keskkonnaoht või keskkonnarisk võib siiski tekkida, näiteks sõltuvalt tehnoloogilisest eripärast või mitme käitise koosmõju korral. Võrreldes õhusaasteloa menetlusega on registreerimismenetlus lihtsam ning käitaja ja Keskkonnaameti halduskoormus minimaalne.

Registreeringu künnisvõimsuste väljaselgitamiseks kutsus Keskkonnaministeerium kokku töögrupi, kuhu kuulusid Keskkonnaameti, Keskkonnainspektsiooni, Keskkonnaagentuuri ja Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ (edaspidi *EKUK*) spetsialistid. Lisaks koostas EKUK analüüsi „Tegevuse künnisvõimsused või saasteainete heidete künniskogused, mille korral on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“, mis käsitleb ka põllumajandusvaldkonna registreeringukünniseid. Uuringu tutvustus on leitav: http://www.envir.ee/sites/default/files/kunniskogused_final.pdf.

Põllumajanduse künnisvõimsused on sätestatud EKUK-i uuringu põhjal. Tanklate, terminalide ja põletusseadmete künnisvõimsused on sätestatud põhimõttel, et registreerida tuleb tegevused, mis ületavad senised, välisõhukaitse seaduse § 68 lõike 1 alusel kehtestatud keskkonnaministri 11. juuni 2014. a määruses nr 20 „Saasteainete heitkogused ja kasutatavate seadmete võimsused, millest alates on nõutav välisõhu saasteluba või erisaasteluba“ sätestatud õhusaasteloa künnised, kuid jäävad siiski alla uutele künnisvõimsustele, mis on sätestatud AÕKS-i § 79 lõike 3 alusel kehtestatud keskkonnaministri 14. detsembri 2016. a määruses nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“.

Eelnõu on seotud atmosfääriõhu kaitse seaduse § 105 lõike 3 alusel kehtestatava keskkonnaministri määrusega „Väljaspool tööstusheite seaduse reguleerimisala olevatest

põletusseadmetest väljutatavate saasteainete heite piirväärtused, saasteainete heite seirenõuded ja heite piirväärtuste järgimise kriteeriumid“, mis on hetkel kehtestamisel.

Määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaministeeriumi välisõhu osakonna peaspetsialist Kaidi Virronen (tel 626 2978, kaidi.virronen@envir.ee). Eelnõu ettevalmistamisel osalesid keskkonnaministeeriumi välisõhu osakonna nõunik Liina Viks (tel 626 2890, liina.viks@envir.ee), Eesti Keskkonnauuringute keskus OÜ õhukvaliteedi juhtimise osakonna juhataja Erik Teinemaa (tel 611 2937, erik.teinemaa@klab.ee), õhukvaliteedi juhtimise osakonna andmeanalüüsi grupi juhataja Marek Maasikmets (tel 564 8722, marek.maasikmets@klab.ee), Keskkonnaagentuuri keskkonnaanalüüsi osakonna juhtivspetsialist Elo Mandel (tel 673 6628, elo.mandel@envir.ee), andmehaldusosakonna peaspetsialist Natalja Kohv (tel 673 7571, natalja.kohv@envir.ee) ja andmehaldusosakonna peaspetsialist Ardi Link (tel 673 6638, ardi.link@envir.ee) ning Keskkonnaameti keskkonnaosakonna välisõhu peaspetsialist Dagmar Undrits (tel 680 7423, dagmar.undrits@keskkonnaamet.ee).

Eelnõu keeleteojetaja oli Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, aili.sandre@envir.ee). Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kupri (tel 626 0717, mari-liis-kupri@envir.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu terminoloogia on kooskõlas AÕKSiga.

Paragrahvis 1 määratakse seadmete võimsused, millest alates on nõutav paikse heiteallika käitaja tegevuse registreerimine Keskkonnaameti.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt on registreering nõutav, kui põletusseadme soojussisendile vastav nimisoojusvõimsus on kütuse põletamisel suurem kui 0,3 MW_{th}, kuid on väiksem kui õhusaasteloa künnisvõimsus, milleks on 1 MW_{th}. Registreeritakse need põletusseadmed, mis AÕKSi § 79 lõike 3 alusel kehtestatud määruse järgi vabastatakse õhusaasteloa omamisest, kuid mille tööga võib kaasneda keskkonnaoht või -risk.

Lõike 1 punktis 2 täpsustatakse, et registreerida tuleb ka üle 1 MW_{th} seadmed, mis vabastatakse õhusaasteloa omamise kohustusest nende kaootilise keskkonnamõju tõttu, s.t mis töötavad alla 500 töötundi aastas (s.o ligikaudu 20 päeva aastas). Kuna aga teatud tingimustel (koosmõju, tehnoloogiline eripära) võib ka nende seadmete töö tekitada ebasoovitavat keskkonnamõju, tuleb need seadmed registreerida. Need on tavaliselt avarii- või varuseadmed (tipukoormuste katmiseks).

Lõike 1 punktis 3 täpsustatakse, et registreering on nõutav ka selliste terminalide ja tanklate korral, mille summaarne naftasaaduste, muude mootori- või vedelkütuste, kütusekomponentide või kütusesarnaste toodete (alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 20 järgi) laadimiskäive aastas on suurem kui 2000 m³, kuid väiksem kui 10 000 m³. Registreeritakse need tanklad-terminalid, mis AÕKSi § 79 lõike 3 alusel kehtestatud määruse järgi vabastatakse õhusaasteloa omamisest, kuid mille tööga võib kaasneda keskkonnaoht või -risk.

Lõikes 2 sätestatakse sea-, veise- või linnukasvatuse registreeringu künnisvõimsused ehk looma- või linnukohtade arv, mille ületamise korral tuleb tegevus Keskkonnaameti registreerida. Künnised on esitatud EKUKi uuringus tehtud ettepanekute alusel. Põllumajanduskäitiste registreeringu künniste puhul võeti aluseks keskkonnaministri 25. märtsi 2014. a määrus nr 8 „Looma- ja linnukasvatusest välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguste määramismeetodid“, mille põhjal arvutati veise-, sea- ja linnukasvatusest (laudahoone ja hoidla) väljutatavate NH₃ maksimaalsed hetkelised heitkogused ning leiti loomade ja lindude arv, mille juures ületatakse NH₃ 20% õhukvaliteedi piirväärtusest (OPV0,2) 100 m kaugusel allikast.

Veise-, sea- ja linnukasvatuskäitiste ÕPV0,2 leidmiseks 100 m kaugusel tehti hajumisarvutused, kus veisekasvatuskäitise laudahoone ja hoidla sisestati pindallikana ning sea- ja linnukasvatuskäitise laudahoone punktallikana (8 m). Lõike 4 punktis 3 täpsustatakse kodulinnu definitsiooni, mis on kooskõlas direktiiviga 90/539/EMÜ kodulindude ja haudemunade ühendusesisest kaubandust ning kolmandatest riikidest importimist reguleerivate loomatervishoiunõuete kohta.

Paragrahvidega 2 ja 3 kehtestatakse registreeringu taotluse ja registreeringu tõendi vormid. Lähtutud on põhimõttest, et esitada tuleb vaid kõige olulisem informatsioon, mis on seotud välisõhu saastamisega, s.t saasteainete väljutatavad heitkogused ning info saasteainete püüdeseadmete kohta. Registreeringu taotluse ja tõendi vorm on esitatud määruse eelnõu lisadena. Neis küsitakse lisaks eelpoolnimetatud informatsioonile ka saasteainete heitkoguste välja arvutamiseks vajalikke andmeid (erikategooriate tabelid põletusseadmetele, tanklatele ja terminalidele ning põllumajandusele). Eri kategooriate tabelid põhinevad AÕKSi § 107 lõike 1 alusel kehtestatud määramismetoodikatele. Kõik erikategooriate määramismetoodikad ei sisalda välisõhku väljutatavate saasteainete hetkeliste heitkoguste arvutusi. Käitajal on võimalik kasutada saasteainete hetkeliste heitkoguste arvutamisel rahvusvaheliselt tunnustatud meetodikaid, standardeid, kasutatava tehnoloogiaseadme tootjariigi väljatöötatud arvutusmeetodikaid või muid meetodikaid, mis on mõeldud selle heiteallika jaoks. Näiteks on käitajal võimalik tanklate ja terminalide laadimisel välisõhku väljutatavate saasteainete hetkelised heitkogused arvutada seadme laadimiskiiruse alusel ja põllumajandusest väljutatavate saasteainete hetkelised heitkogused on võimalik arvutada sundventilatsiooni mahtkiirust arvestades võttes või kasutades käitise aastast töötundide arvu. Andmete esitamine on vajalik heitkoguste arvutuste kontrollimiseks ka juhul, kui riikliku meetodikat ei kasutata.

Paragrahvis 4 käsitletakse välisõhu saastamisega seotud registreeringu aastaaruande esitamist ja kontrollimist. Aruandeaasta on 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini ning aruanne tuleb esitada järgneva aasta 31. jaanuariks.

Paragrahvis 5 kehtestatakse rakendussäte, mis annab Keskkonnaametile alates määruse jõustumisest kahe kuulise paindlikkuse saastelubade kehtetuks tunnistamiseks ja registreeringu taotluste rahuldamiseks tagasiulatuvalt alates 01.01.2018. Rakendussäte on vajalik selleks, et loa omajad, kellel on kehtiv välisõhu saasteluba või õhusaasteluba, kuid kellel AÕKSi jõustumisest loa omamise kohustust ei ole ning alates 01.01.2018 kehtib registreerimise kohustus, ei peaks maksma I kvartali saastetasu. Kahe kuuline paindlikkus annab Keskkonnaametile lisaega kehtetuks tunnistamise taotluste rahuldamiseks ja registreeringu tõendite väljastamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõukohase määrusega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2193 keskmise võimsusega põletusseadmetest õhku eralduvate teatavate saasteainete heite piiramise kohta (ELT L 313, 28.11.2015. lk 1–9) artikli 5 punkt 1. Ülejäänud direktiivi nõuded võetakse üle atmosfääriõhu kaitse seadusega ja keskkonnaseadustiku üldosa seadusega. Lisaks kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse § 105 lõike 3 alusel keskkonnaministri määrus, millega võetakse üle direktiivi heite piirväärtuste kehtestamise ja seire nõuded. Direktiivi vastavustabel on esitatud seletuskirja lisas.

4. Määruse mõju

Määruse kehtestamine ei avalda olulist sotsiaalset, majanduslikku ega keskkonnamõju. Kõik registreeringukohustuslased pidid enne AÕKSi jõustumist 1. jaanuaril 2017. a omama välisõhu saasteluba välisõhukaitse seaduse § 68 lõike 1 alusel kehtestatud määruse järgi. Uue seaduse rakendusaktiga kehtestati ka uued, kõrgemad tegevuse võimsuskünnised ja heidete künniskogused. Alla uusi künniseid jäävad käitised vabastati, kuid märkusega, et alates 1. jaanuarist 2018. a tuleb teatud tegevused registreerida kehtestatava määruse järgi. Õhusaasteloa künniste leevendamise mõju on täpsemalt kirjeldatud keskkonnaministri määruse eelnõu „Tegevuse künnisvõimsused või saasteainete heite künniskogused, mille korral on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ seletuskirjas, mis on leitav eelnõude infosüsteemist.

Registreering on tunduvalt lihtsam menetlus kui loa omamine ning sellega vähenevad nii käitaja kui ka Keskkonnaameti kohustused.

Võrreldes loamenetlusega saavutatakse registreeringu menetlemisel halduskoormuse vähenemine järgmisel viisil:

- 1) andmete väiksem mahukus – esitama ei pea lubatud heitkoguste projekti, mis on õhusaasteloa lahutamatu osa ning registreeringukohustusega käitise aruandlus on samuti väiksemamahulisem;
- 2) haldusorgan kontrollib vaid seda, kas käitaja täidab kõige olulisemaid selles valdkonnas kehtestatud nõudeid (õhukvaliteedi piirväärtused);
- 3) lisatingimusi üldiselt ei seata, v.a AÕKSist tulenevate erandite korral;
- 4) ei kohaldata avatud menetluse sätteid, see kiirendab oluliselt menetlust.

Lisaks ei pea käitis registreeringu puhul tasuma keskkonnatasusid.

Registreeringukohustus puudutab ligikaudu 300 põletusseadme ja 250 tankla-terminali omajat ning ligikaudu 120 looma- või linnukasvatusega tegelevat põllumajanduskäitist.

Määruse jõustumisega kaasneb ajutine töökoormuse kasv Keskkonnaametis 2018. aasta esimeses pooles. Seda seetõttu, et paljud varasemalt luba omanud käitised, peamiselt põletusseadmete, tanklate-terminalide omajad ja ligikaudu viis põllumajanduskäitist, soovivad load ümber teha registreeringuks. Hinnanguliselt lisandub ligikaudu 115 uut põllumajandusettevõtet, kes peavad oma tegevuse registreerima.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevus, rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa otseseid lisakulusid või lisatulusid. Määruse rakendamine ei vaja andmebaasi arendamiseks lisavahendeid, kasutatakse olemasolevaid KLIS2 ja OSIS andmebaase.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub vastavalt AÕKS §-le 252 2018. aasta 1. jaanuaril.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse Rahandusministeeriumi, Maaeluministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.

Eelnõu saadetakse e-maili teel arvamuse avaldamiseks järgmistele huvigruppidele: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Keemiatööstuseliit, Eesti Jõujaamade ja kaugkütteühing, Eesti Põllumeeste Keskliit, Eesti Keskkonnajuhtimise assotsiatsioon, Keskkonnamõju hindajate ühing, Eesti Looduskaitse Selts, Eesti Keskkonnaühenduste Koda.

Keskkonnaministri määruse „Tegevuse künnisvõimsused, millest alates on nõutav käitise tegevuse registreering, registreeringu taotluse, tõendi ja aastaaruande vorm ning esitamise kord“ eelnõu seletuskirja lisa

Euroopa Liidu direktiivi ja Eesti õigusakti vastavustabel

ELi õigusakti norm	ELi õigusakti normi ülevõtmise kohustus	ELi õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaarisid
Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) nr 2015/2193 keskmise võimsusega põletusseadmetest õhku eralduvate teatavate saasteainete heite piiramise kohta artikli 5 punkt 1.	Jah	Keskkonnaministri määruse „Tegevuse künnisvõimsused millest alates on nõutav käitise tegevuse registreering, registreeringu taotluse, tõendi ja aastaaruande vorm ning esitamise kord“ § 1 lõike 1 punkt 2.	